

การศึกษาการปฏิบัติงานตามคู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว:
กรณีศึกษาโรงเรียนที่มีเด็กต่างด้าวมากที่สุดในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย

A STUDY OF THE IMPLEMENTATION OF THE EDUCATION MANAGEMENT MANUAL FOR
IMMIGRANT STUDENTS: CASE STUDIES OF HIGHLY POPULATED SCHOOLS IN EACH
REGION IN THAILAND

นางสาวรินทร์วดี ไพบูลย์รังสี *

Rinwadee Paiboonrungsee

ผศ.ดร.ปองสิน วิเศษศิริ **

Asst. Prof. Pongsin Viseshsiri, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามคู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว 2) เสนอแนวทางการปฏิบัติงานตามคู่มือที่เหมาะสม กรอบการวิจัยการปฏิบัติตามคู่มือฯ มี 4 เรื่อง คือ (1) วิธีการรับนักเรียนเข้าเรียนในสถานศึกษา (2) ระหว่างนักเรียนอยู่ในสถานศึกษา (3) การย้ายที่เรียนระหว่างปี (4) จบการศึกษา ประชากร คือโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนต่างด้าวมากที่สุดในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดที่มีเด็กต่างด้าวมากที่สุดในแต่ละภาคของประเทศไทย ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติตามคู่มือฯ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารและครู และแบบสัมภาษณ์สำหรับหัวหน้าฝ่ายทะเบียนและผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนที่ดูแลโรงเรียนที่มีเด็กต่างด้าว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยในภาพรวม ทั้ง 4 เรื่อง พบว่า มีสภาพการปฏิบัติงานตามคู่มืออยู่ในระดับมาก และมีปัญหาในการปฏิบัติตามคู่มืออยู่ในระดับน้อยที่สุด แต่มีสภาพและปัญหาการปฏิบัติตามคู่มือในรายข้อย่อยในระดับที่แตกต่างกันออกไป และ 2) แนวทางการปฏิบัติงานตามคู่มือฯ ที่เหมาะสมในภาพรวม คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันจัดทำฐานข้อมูลเด็กต่างด้าวในประเทศไทยโดยนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้เพื่อเข้าถึงข้อมูลอย่างสะดวก รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์

* หน่วยงานสังกัด นิติสมทบบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: missrinwadee@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: v.pongsin@gmail.com

ISSN1905-4491

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the current state and the problems occurring in the implementation following the manual and method of basic education administration for immigrant students and 2) to purpose the appropriate guidelines for implementation following the manual. The research framework consisted of 4 categories: 1) Enrollment of students in schools, 2) Implementations occurred while students were in school, 3) implementation for transferring students and 4) implementation for graduating students. The population of this study was schools that have the highest number of immigrant students in the Primary Educational Service Area Office in the province that has the highest number of immigrants from each part of the region of Thailand. The informants were school administrators and persons in charge of the implementation following the manual. The research instrument used was a questionnaire containing a checklist form and open-ended questions. Data was analyzed with frequency, percentage mean score and content analysis.

The findings indicated that 1) the current state and problems in the implementation following the manual for each category: (1) Enrollment of students was practiced at a high level and there were few problems found. (2) Implementations occurred while students were in school were practiced at a high level and there were few problems found. (3) Transferring student implementation was practiced at a high level and there were few problems found. (4) Graduating student implementation was practiced at a high and there were no problems found. 2) The guideline for implementation following the manual was to let all related government offices use information and technology in developing the database of immigrant students in order to help in accessing data fast, convenient and in timely manner.

คำสำคัญ: แนวปฏิบัติงานตามคู่มือ/ เด็กต่างด้าว

KEYWORDS: METHOD IN IMPLEMENTATION/ IMMIGRANT STUDENTS

บทนำ

ปัจจุบันในประเทศไทยมีแนวโน้มจำนวนคนต่างด้าวที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากความเจริญและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยกลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่ดึงดูดผู้อพยพจากประเทศเพื่อนบ้าน ให้หลั่งไหลเข้ามาในตลาดแรงงานในสายงานต่างๆ ทั่วประเทศไทย การอพยพเข้ามาของคนต่างด้าวมียแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนมากขึ้น (รัตนพงศ์ ตุมพสุวรรณ, 2554) เนื่องจากความต้องการแรงงานต่างด้าวมหาศาลในประเทศไทย เพื่อประกอบอาชีพที่ไม่สามารถจ้างแรงงานไทยได้ ส่งผลให้มีบุคคลอพยพย้ายถิ่นจากประเทศเพื่อนบ้าน เข้ามาอาศัยพักพิงในประเทศไทยเป็นจำนวนมากและเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน จากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้เด็กต่างด้าว ทั้งที่อพยพติดตามครอบครัวและที่เกิดในประเทศไทยไม่มีสิทธิในการได้รับการศึกษาเป็นจำนวนมาก (ประกายกาญจน์ แห่งชาติ ไชยยา, 2555) ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีทั้งส่วนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่เดิมแต่ตกสำรวจจากทางราชการ ติดตามพ่อแม่ที่เข้ามาขายแรงงานและเร่ร่อนในผืนแผ่นดินไทย ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้กำหนดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาส เสมอภาคกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพเพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ปี พ.ศ.2535 (2542) ที่ว่าเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ หมายถึง สิทธิที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่ควรจะเป็น รวมถึงการพักผ่อนและการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมตามความเหมาะสม จากปัญหาที่เกิดจากพ่อแม่ไม่มีเวลาเลี้ยงดูและมีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่เอื้ออำนวย ทำให้ขาดโอกาสในการได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมตามวัย ส่งผลกระทบให้มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ถ้าเราปล่อยปละละเลยให้เด็กต่างด้าวเหล่านี้ตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ขาดการดูแลเอาใจใส่และไม่ได้รับการอบรม

พฤติกรรมที่ถูกต้อง โดยไม่จัดให้พวกเขาได้รับการศึกษา อาจเกิดปัญหาด้านสังคมตลอดไปจนถึงทางด้านการมั่นคงของชาติได้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ สุวิทย์ สัจจาสิทธิ์ (2546) ที่กล่าวว่า การเข้ามาของคนต่างด้าวจะส่งผลกระทบด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และ สังคมในระดับที่สูง ซึ่งรัฐบาลควรเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง ตามหลักอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กปี พ.ศ.2535 เพื่อเห็นแก่หลักมนุษยธรรม และความเสมอภาคในการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ สุวรรณณี เข้มเจริญ (2545) ที่กล่าวว่าสิทธิในการศึกษานั้นเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายระหว่างประเทศ “คนไร้สัญชาติ” ย่อมมีสิทธิในการศึกษาในประเทศไทยเช่นเดียวกัน ดังนั้นการให้สิทธิและโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กต่างด้าวจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ซึ่งแม้ว่างานวิจัยของ สุวิทย์ สัจจาสิทธิ์ (2546) และ สุวรรณณี เข้มเจริญ (2545) จะเป็นงานวิจัยที่นานแล้วแต่ในปัจจุบันก็ยังคงพบปัญหาเหล่านี้ (สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

ในช่วงที่ผ่านมาแม้ทางกระทรวงศึกษาธิการจะได้ออกหนังสือคู่มือและแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยและได้ดำเนินการแก้ไขปัญหามาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงพบว่ามีสถานศึกษาขาดความรู้ในการจัดการอย่างเป็นระบบและมีอุปสรรคปัญหาอีกหลายประการ ทั้งในเรื่องกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง รวมทั้งปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่หรือผู้บริหารโรงเรียนที่อาจจะยังขาดความรู้และความเข้าใจในคู่มือและแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย จากการที่โรงเรียนในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยล้วนแล้วแต่ประสบปัญหาการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าวแทบทั้งสิ้น และเมื่อทำการศึกษาข้อมูลจำนวนนักเรียน จาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2556 พบว่ามีโรงเรียนจำนวนหนึ่งที่มีเด็กต่างด้าวจำนวนมาก ซึ่งทางโรงเรียนก็ได้มีการปฏิบัติตามหนังสือคู่มือและการปฏิบัติงานตาม “คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว” ที่จัดทำโดย สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2552) ซึ่งครอบคลุมแนวทางดำเนินการใน 4 เรื่อง คือ (1) เรื่องการรับนักเรียนเข้าเรียนในสถานศึกษา (2) เรื่องระหว่างนักเรียนอยู่ในสถานศึกษา (3) เรื่องการย้ายที่เรียนระหว่างปี และ (4) เรื่องจบการศึกษา โดยในการลงมือปฏิบัติดังกล่าว ยังไม่มีการเก็บข้อมูลที่ชัดเจนว่ามีวิธีการปฏิบัติอย่างไร และตรงตามคู่มือและแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการศึกษาให้แก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยหรือไม่ อย่างไร

จากสาเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามเอกสาร “คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว” ตามแนวทางดำเนินการใน 4 เรื่อง ซึ่งผลจากการวิจัยจะช่วยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ข้อมูลปัจจุบันในเรื่องนี้ ทราบวิธีการปฏิบัติงานที่ถูกต้องในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตาม “คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว” กรณีศึกษาโรงเรียนที่มีเด็กต่างด้าวมากที่สุดในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย
2. เพื่อเสนอแนวทางการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตาม “คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว” กรณีศึกษาโรงเรียนที่มีเด็กต่างด้าวมากที่สุดในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย

นิยามศัพท์

1. คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว หมายถึง คู่มือและแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ที่จัดทำโดย สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2552

2. แนวทางการปฏิบัติงานตามคู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว หมายถึง แนวทางการปฏิบัติตามคู่มือและแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ที่จัดทำโดย สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2552) ซึ่งครอบคลุมแนวทางการปฏิบัติใน 4 เรื่อง คือ (1) เรื่อง การรับนักเรียนเข้าเรียนในสถานศึกษา (2) เรื่องระหว่างนักเรียนอยู่ในสถานศึกษา (3) เรื่องการย้ายที่เรียนระหว่างปี และ (4) เรื่องจบการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ประเภทการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาการปฏิบัติงานตามคู่มือและแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ที่จัดทำโดย สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีเด็กต่างด้าวมากที่สุดในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร

งานนี้เป็นงานวิจัยที่เจาะจงเป็น กรณีศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานตามคู่มือและแนวทางการปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว กรณีศึกษาโรงเรียนที่มีเด็กต่างด้าวมากที่สุดในเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย โดยกำหนดประชากรดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนต่างด้าวมากที่สุดในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีเด็กต่างด้าวมากที่สุดในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยจำนวน 6 โรงเรียน

2. ผู้ให้ข้อมูลในส่วนที่ 1 ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง“ผู้อำนวยการโรงเรียน”หรือ“รองผู้อำนวยการโรงเรียน” จาก 6 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวม 6 คน และครูผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติตามเอกสารคู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว จาก 6 โรงเรียนโรงเรียนละ 1 คน รวม 6 คน รวมทั้งสิ้น 2 กลุ่มเป็นจำนวน 12 คน

ผู้ให้ข้อมูลในส่วนที่ 2 เฉพาะในเรื่องแนวทางการปฏิบัติงานตามคู่มือฯ ที่เหมาะสมนอกจากการใช้คำถามปลายเปิดที่ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 12 คนได้ตอบแล้ว ยังเพิ่มผู้ให้ข้อมูลอีก 2 ส่วน คือ (1) หัวหน้าฝ่ายทะเบียนนักเรียนของโรงเรียนที่มีนักเรียนต่างด้าวจำนวนมาก มีประสบการณ์ในการทำงานด้านทะเบียนนักเรียนมากกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน (2) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนที่ดูแลโรงเรียนที่มีเด็กต่างด้าวและมีประสบการณ์ด้านทะเบียนนักเรียนมากกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการปฏิบัติที่เหมาะสมและเพื่อยืนยันความเหมาะสมของแนวทางปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันและประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งในโรงเรียนปัจจุบัน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของสถานศึกษาตามเอกสารคู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีเด็กต่างด้าวมากที่สุดในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย จำนวน 27 ขอ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 3 เสนอแนวทางการปฏิบัติงานของสถานศึกษาตามเอกสารคู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าวในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีเด็กต่างด้าวมากที่สุดในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-end)

ตอนที่ 4 แบบสรุปแนวทางการปฏิบัติงานตามคู่มือฯ จากข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยตอนที่ 2 และ 3 ที่ได้ข้อมูลมาจากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อนำไปใช้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการหาข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องแนวทางการปฏิบัติงานตามคู่มือที่เหมาะสมและเพื่อยืนยันความเหมาะสมของแนวทางการปฏิบัติงานตามคู่มือฯ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร เช่น หนังสือ ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของสถานศึกษาตามเอกสารคู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าวของโรงเรียนประถมศึกษา
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดจากเอกสารคู่มือและแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย โดยจำแนกได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้
 1. แนวปฏิบัติเรื่องการรับนักเรียนเข้าเรียนในสถานศึกษา
 2. แนวปฏิบัติเรื่องระหว่างนักเรียนอยู่ในสถานศึกษา
 3. แนวปฏิบัติเรื่องการย้ายที่เรียนระหว่างปี
 4. แนวปฏิบัติเรื่องจบการศึกษา
3. สร้างแบบสอบถามสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามคู่มือฯ ให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิด
4. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการหาข้อมูลเพิ่มเติมและยืนยันความเหมาะสมของแนวทางการปฏิบัติงานตามคู่มือฯ จากผู้ทรงคุณวุฒิ
5. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจ ปรับ และแก้ไขแบบสอบถาม
6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ไปยังกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย และรับกลับคืนทางไปรษณีย์ ติดตามแบบสอบถามในกรณีที่ได้รับคืนน้อยกว่าเป้าหมาย และติดตามขอรับแบบสอบถามคืนโดยติดต่อไปที่โรงเรียนที่ยังไม่ได้ส่งแบบสอบถามคืนทางโทรศัพท์และสอบถามเพิ่มเติมทางโทรศัพท์ในส่วนของการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการโทรศัพท์ไปสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean)
2. สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของสถานศึกษาตามเอกสารคู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าวของโรงเรียนประถมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมาย (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2552) ไว้ดังนี้

ร้อยละ	ความหมาย
80-100	สภาพการปฏิบัติระดับมาก/ปัญหาที่พบระดับมาก
60-79	สภาพการปฏิบัติระดับค่อนข้างมาก/ปัญหาที่พบระดับค่อนข้างมาก
40-59	สภาพการปฏิบัติระดับน้อย/ปัญหาที่พบระดับน้อย
ต่ำกว่า 40	สภาพการปฏิบัติระดับน้อยที่สุด/ปัญหาที่พบระดับน้อยที่สุด

3. เสนอแนวทางการปฏิบัติงานของสถานศึกษาตามเอกสารคู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าวที่เหมาะสม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เนื้อหาเชิงโครงสร้าง

ผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยเป็นดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลจากแบบสอบถาม

ผู้บริหารสถานศึกษาทั้งหมดเป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 40 – 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 100 มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 6 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 และมีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งในโรงเรียนปัจจุบัน น้อยกว่า 6 ปี และ 6 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33

ครูผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติตามเอกสารคู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.67 ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 30 – 39 ปี และ 40 – 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 41.67 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน น้อยกว่า 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 66.67 ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งในโรงเรียนปัจจุบัน น้อยกว่า 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 50

สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของสถานศึกษาตามเอกสาร “คู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว”

พบว่า การปฏิบัติงานตามเอกสาร “คู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กต่างด้าว” ทั้ง 4 เรื่อง มีสภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในแต่ละเรื่อง มีรายละเอียดสภาพและปัญหา ดังต่อไปนี้

1. เรื่องวิธีการรับนักเรียนเข้าเรียนในสถานศึกษา

สภาพการปฏิบัติตามเอกสาร “คู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว” โดยภาพรวมมีการปฏิบัติตามคู่มืออยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 85.71 ไม่มีการปฏิบัติตามคู่มือ คิดเป็นร้อยละ 14.29 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านการติดตามเด็กเข้าเรียน กรณีที่ผู้ปกครองไม่ส่งเด็กเข้าเรียนซึ่งสถานศึกษาที่รับผิดชอบพื้นที่เขตบริการของเด็ก ต้องมีการตรวจสอบ ติดตามให้ผู้ปกครองส่งเด็กเข้าเรียน และสถานศึกษาแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ปกครองทราบ เพื่อนำเด็กมาเข้าเรียนโดยส่งทางไปรษณีย์ ลงทะเบียนตอบรับ หรือให้ผู้ปกครองลงชื่อรับหนังสือโดยตรง (แบบ บค.11) ถ้าผู้ปกครองไม่ส่งนักเรียนเข้าเรียนให้รายงานคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่จัดการศึกษาภาคบังคับแล้วแต่กรณีรับทราบ (แบบ บค.12) มีการปฏิบัติตามคู่มืออยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 0

ปัญหาการปฏิบัติตาม “คู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว” โดยภาพรวมมีปัญหาในการปฏิบัติตามคู่มือ อยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.69 ไม่มีปัญหาในการปฏิบัติตามคู่มือ คิดเป็นร้อยละ 86.31 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านการติดตามเด็กเข้าเรียน กรณีที่ผู้ปกครองไม่ส่งเด็กเข้าเรียนซึ่งสถานศึกษาที่รับผิดชอบพื้นที่เขตบริการของเด็กตรวจสอบ ติดตามให้ผู้ปกครองส่งเด็กเข้าเรียน และสถานศึกษาแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ปกครองทราบ เพื่อนำเด็กมาเข้าเรียนโดยส่งทางไปรษณีย์ ลงทะเบียนตอบรับ หรือให้ผู้ปกครองลงชื่อรับหนังสือโดยตรง (แบบ บค.11) ถ้าผู้ปกครองไม่ส่งนักเรียนเข้า

เรียนให้รายงานคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่จัดการศึกษา ภาคบังคับแล้วแต่กรณีทราบ (แบบ บค.12) พบว่ามีปัญหาการปฏิบัติตามคู่มืออยู่ในระดับมาก โดยคิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาด้านหน้าที่และแนวปฏิบัติของสถานศึกษา กรณีที่นักเรียนไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร หรือไม่มีสัญชาติไทย เคยเข้าเรียนในสถานศึกษาอื่นมาก่อน โดยที่หลักฐานทางทะเบียนหรือหลักฐานทางการศึกษาไม่สมบูรณ์หรือไม่สามารถหาหลักฐานได้นั้น สถานศึกษาต้องศึกษาและตรวจสอบเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีปัญหาการปฏิบัติตามคู่มืออยู่ในระดับมาก โดยคิดเป็นร้อยละ 83.33

2. เรื่องระหว่างนักเรียนอยู่ในสถานศึกษา

สภาพการปฏิบัติตาม “คู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว” โดยภาพรวมมีการปฏิบัติตามคู่มืออยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 100 สถานศึกษาได้มีการปฏิบัติตามคู่มืออย่างครบถ้วน

ปัญหาการปฏิบัติตาม “คู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว” โดยภาพรวมมีปัญหาในการปฏิบัติตามคู่มือ อยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.39 ไม่มีปัญหาในการปฏิบัติตามคู่มือ คิดเป็นร้อยละ 73.61 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การติดตามเด็กเข้าเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตามคู่มืออยู่ในระดับค่อนข้างมาก คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมาเรื่องการตรวจสอบเอกสารหลักฐานเพิ่มเติมของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 50

3. เรื่องการย้ายที่เรียนระหว่างปี

สภาพการปฏิบัติตาม “คู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว” โดยภาพรวมมีการปฏิบัติตามคู่มืออยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 100 สถานศึกษาได้มีการปฏิบัติตามคู่มืออย่างครบถ้วน

ปัญหาการปฏิบัติตาม “คู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว” โดยภาพรวมมีปัญหาในการปฏิบัติตามคู่มือ อยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.67 ไม่มีปัญหาในการปฏิบัติตามคู่มือ คิดเป็นร้อยละ 93.33 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กรณีผู้ปกครองไม่พานักเรียนไปเข้าเรียนในสถานศึกษาที่ขอย้ายไปเข้าเรียน ให้สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกแห่งติดตามให้ผู้ปกครองส่งเด็กเข้าเรียนและประสานแจ้งผลการติดตามให้ทราบซึ่งกันและกัน (แบบ บค. 25 และ บค.26) มีปัญหาการปฏิบัติตามคู่มืออยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25 ส่วนการการปฏิบัติงานของสถานศึกษาตามคู่มือข้ออื่นๆ ไม่พบปัญหา

4. เรื่องจบการศึกษา

สภาพการปฏิบัติตาม “คู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว” โดยภาพรวมมีการปฏิบัติตามคู่มืออยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 100 สถานศึกษาได้มีการปฏิบัติตามคู่มืออย่างครบถ้วน

ปัญหาการปฏิบัติตาม “คู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว” โดยภาพรวมมีปัญหาในการปฏิบัติตามคู่มือ อยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0 ไม่มีปัญหาในการปฏิบัติตามคู่มือ คิดเป็นร้อยละ 100

แนวทางการปฏิบัติงานตาม “คู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว” ที่เหมาะสม

ผลการศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานตาม “คู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว” ที่เหมาะสม 4 เรื่อง ดังนี้

1. แนวปฏิบัติเรื่องวิธีการรับนักเรียนเข้าเรียนในสถานศึกษา

เนื่องจากสถานศึกษาไม่มีข้อมูลเด็กต่างด้าวในเขตพื้นที่ที่สถานศึกษานั้นรับผิดชอบ จึงไม่สามารถแจ้งผู้ปกครองหรือติดตามให้ส่งเด็กต่างด้าวเข้าเรียนในกรณีที่ผู้ปกครองไม่ส่งเด็กเข้าเรียน จึงเสนอแนวทางให้กระทรวงศึกษาธิการร่วมมือกับ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยจัดทำข้อมูลเด็กต่างด้าวจัดทำฐานข้อมูลเด็กต่างด้าวที่อยู่ในประเทศไทย โดยแยกรายละเอียดเป็น รายการ รายจังหวัด รายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่งข้อมูลดังกล่าวให้สถานศึกษาในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับโรงเรียนในการติดตามเด็กต่างด้าวให้เข้าเรียน

2. แนวปฏิบัติเรื่องระหว่างนักเรียนอยู่ในสถานศึกษา

การลงหลักฐานทางการศึกษาของเด็กต่างด้าวเป็นไปอย่างล่าช้า เนื่องจากการขอขึ้นทะเบียนเพื่อมีเลขประจำตัว 13 หลักต้องใช้ระยะเวลานาน อีกทั้งเลขประจำตัว 13 หลักที่ได้รับมาไม่มีความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการควรมีระบบออนไลน์ในการกรอกข้อมูลเด็กต่างด้าวในการขอเลขประจำตัว 13 หลัก เพื่อลดระยะเวลาในการขอขึ้นทะเบียน

3. แนวปฏิบัติเรื่องการย้ายที่เรียนระหว่างปี

หากเด็กนักเรียนต่างด้าวที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยเคยเข้าเรียนในสถานศึกษาอื่นมาก่อน โดยที่หลักฐานทางทะเบียนหรือหลักฐานทางการศึกษาไม่สมบูรณ์หรือไม่สามารถหาหลักฐานได้ จึงเสนอแนวปฏิบัติโดยขอหลักฐานข้อมูลเด็กต่างด้าวจากสถานศึกษาที่เคยเรียนมาก่อนและตรวจสอบเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กต่างด้าว เช่น สำเนาหนังสือเดินทางของผู้ปกครอง ใบสำคัญการเกิดในกรณีที่เกิดในประเทศไทย โดยหลักฐานที่สำคัญ คือ สำเนาบัตรประชาชนของนายจ้างผู้ปกครองเด็กต่างด้าวและคนไทยที่เด็กต่างด้าวรู้จัก พร้อมข้อมูลต่างๆ ที่สามารถติดต่อได้ ทั้งนี้ต้องมีคนไทยรับรองว่าเด็กต่างด้าวที่มีอยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งในประเทศไทย เพื่อความสะดวกของสถานศึกษาในการติดต่อกรณีเหตุจำเป็น

4. แนวปฏิบัติเรื่องจบการศึกษา

สถานศึกษามีการปฏิบัติเรื่องการจบการศึกษา โดยปฏิบัติตามข้อกำหนดของคู่มือและแนวปฏิบัติครบทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ การออกหลักฐานการจบหลักสูตรให้กับนักเรียน และการรายงานให้สำนักงานเขตพื้นที่หรือต้นสังกัด พร้อมจัดส่งแบบรายงานเด็กจบการศึกษาให้แก่สำนักงานเขตพื้นที่

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่องการศึกษาการปฏิบัติงานตามคู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าวของโรงเรียนประถมศึกษา มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การปฏิบัติตามคู่มือเรื่องการรับนักเรียนเข้าเรียนในสถานศึกษาโดยภาพรวม พบว่า สภาพมีการปฏิบัติตามคู่มือฯ อยู่ในระดับมาก และปัญหาในการปฏิบัติตามคู่มืออยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการติดตามเด็กเข้าเรียน กรณีที่ผู้ปกครองไม่ส่งเด็กเข้าเรียนซึ่งสถานศึกษาที่รับผิดชอบพื้นที่เขตบริการของเด็ก สถานศึกษาต้องมีการตรวจสอบ ติดตามให้ผู้ปกครองส่งเด็กเข้าเรียน และสถานศึกษาแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ปกครองทราบ เพื่อนำเด็กมาเข้าเรียนโดยส่งทางไปรษณีย์ ลงทะเบียนตอบรับ หรือให้ผู้ปกครองลงชื่อรับหนังสือโดยตรง (แบบ บค.11) ถ้าผู้ปกครองไม่ส่งนักเรียนเข้าเรียนให้รายงานคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่จัดการศึกษาภาคบังคับแล้วแต่กรณี (แบบ บค.12) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด และมีปัญหาในการปฏิบัติตามคู่มือฯ อยู่ในระดับมาก ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการควรร่วมมือกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เพื่อจัดทำข้อมูลจำนวนเด็กต่างด้าวที่อยู่ในประเทศไทย และฐานข้อมูลเด็กต่างด้าวโดยแยกรายละเอียดเป็น รายการ รายจังหวัด และรายเขตพื้นที่การศึกษา โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งข้อมูลและจำนวนเด็กต่างด้าวให้สถานศึกษาที่รับผิดชอบพื้นที่เขตบริการตรวจสอบ ติดตามให้ผู้ปกครองส่งเด็กต่างด้าวเข้าเรียนและทำหนังสือแจ้งให้

ผู้ปกครองทราบโดยส่งทางไปรษณีย์ ลงทะเบียนตอบรับ ซึ่งสอดคล้องกับ เครือข่ายองค์กรที่ทำงานด้าน ประชากรข้ามชาติ (อ้างอิงใน ประชาไท, 2557) ที่ได้เสนอแนวทางว่า รัฐบาลไทยควรหารือกับประเทศต้นทาง ในการพัฒนาสถานะของเด็กข้ามชาติในกลุ่มผู้ติดตามพ่อแม่ผู้ปกครองที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ให้มีการ ขึ้นทะเบียนและดำเนินการพิสูจน์สัญชาติกับประเทศต้นทาง เพื่อให้เด็กได้มีสถานะที่ถูกกฎหมาย ควบคู่ไปกับการ พัฒนาการศึกษที่เชื่อมโยงกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศต้นทาง ในการที่จะรองรับเด็กข้ามชาติที่ จะต้องกลับประเทศต้นทางในอนาคต รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและประชาคมอาเซียนใน การสร้างให้เกิดนโยบายศูนย์กลางทางศึกษา (Education Hub) เพื่อรองรับการพัฒนาทางการศึกษาและ ทรัพยากรมนุษย์ในประชาคมอาเซียนต่อไป

2. การปฏิบัติตามคู่มือเรื่องระหว่างนักเรียนอยู่ในสถานศึกษาโดยภาพรวม พบว่าสภาพการปฏิบัติตาม คู่มือฯ อยู่ในระดับมากและมีปัญหาในการปฏิบัติตามคู่มืออยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การตรวจสอบเอกสารหลักฐานเพิ่มเติมของเด็กต่างด้าวและการติดตามเด็กเข้าเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตาม คู่มืออยู่ในระดับค่อนข้างมาก ดังนั้นสถานศึกษาควรตรวจสอบเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กต่างด้าว เช่น สำเนาหนังสือเดินทางของผู้ปกครอง ใบสำคัญการเกิดในกรณีที่เกิดในประเทศไทย ขอหลักฐานข้อมูลเด็กต่าง ด้าวจากโรงเรียนที่เด็กต่างด้าวเคยเรียนมาก่อน โดยหลักฐานที่สำคัญ คือ สำเนาบัตรประชาชนของนายจ้าง ผู้ปกครองเด็กต่างด้าว และคนไทยที่เด็กต่างด้าวรู้จัก ประวัติ ข้อมูลต่างๆ ที่สามารถติดต่อได้ ทั้งที่ต้องมีคนไทย รับรองว่าเด็กต่างด้าวมีที่อยู่เป็นหลักแหล่งในประเทศไทย เพื่อความสะดวกของสถานศึกษาในการติดต่อกรณีมี เหตุจำเป็นต่างๆ และกระทรวงศึกษาธิการควรร่วมมือกับกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร นำ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดทำฐานข้อมูลเด็กต่างด้าวออนไลน์ที่เอื้อต่อการจัดระบบการศึกษา ของประเทศ เช่น ระบบการขอเลขประจำตัว 13 หลัก การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน การตรวจสอบ ประวัติเด็กต่างด้าว ซึ่งสอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรี (สำนักโฆษกเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนัก นายกรัฐมนตรี, 2548) ที่ได้กำหนดนโยบายให้กระทรวงมหาดไทยจัดทำฐานข้อมูล (เลขประจำตัว 13 หลัก) เกี่ยวกับบุคคลที่ไม่มีหลักฐานหรือไม่มีสัญชาติไทย เพื่อประโยชน์ต่อการจำแนกสถานะ และการอนุญาตและ อำนาจความสะดวกให้เด็กและเยาวชนที่มีข้อกำหนดเฉพาะระเบียบปฏิบัติหรือมีกฎหมายควบคุมเฉพาะให้ จำกัดพื้นที่อยู่อาศัย สามารถเดินทางไปศึกษาได้เป็นระยะเวลาตามหลักสูตรระดับนั้นๆ โดยไม่ต้องขออนุญาต เป็นครั้งคราว ยกเว้นผู้หนีภัยจากการสู้รบและบุคคลในความห่วงใย (POC)

3. การปฏิบัติตามคู่มือเรื่องการย้ายที่เรียนระหว่างปี โดยภาพรวม พบว่า สภาพการปฏิบัติตามคู่มือ อยู่ในระดับมากและมีปัญหาในการปฏิบัติตามคู่มืออยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กรณี ผู้ปกครองไม่พำนักเรียนไปเข้าเรียนในสถานศึกษาที่ขอย้ายไปเข้าเรียน ให้สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกแห่งติดตามให้ผู้ปกครองส่งเด็กเข้าเรียนและประสานแจ้งผลการติดตาม ให้ทราบซึ่งกันและกัน (แบบ บค.25 และ บค.26) และมีปัญหาการปฏิบัติตามคู่มืออยู่ในระดับน้อยที่สุด ส่วน การปฏิบัติงานของสถานศึกษาตามคู่มือข้ออื่นๆ ไม่พบปัญหา ดังนั้นโรงเรียนควรมีการทำประวัตินักเรียนต่าง ด้าวโดยละเอียด เช่น ประวัติของบุคคลที่สามารถติดต่อได้ รวมไปถึงข้อมูลอย่างละเอียดของนายจ้างของ ผู้ปกครอง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สำหรับโรงเรียนในการติดตามเด็กต่างด้าว ซึ่งสอดคล้องกับ อัญชลี กิจธนไพบูรณ์ (2545) ที่ได้เสนอแนวคิดว่าให้ความสำคัญเกี่ยวกับหลักฐานทะเบียนราษฎรและมีการผลักดันการแจ้งเกิด เพื่อ ลดเรื่องการย้ายถิ่นฐานติดตามผู้ปกครอง การออกจากโรงเรียนกลางคัน เนื่องจากการอพยพเข้าประเทศของ คนต่างด้าวส่วนใหญ่จะมากประกอบอาชีพขายแรงงาน ซึ่งพื้นฐานของอาชีพนี้คือการรับจ้างไปตามสถานที่ที่มี การจ้าง เมื่อถูกเลิกจ้างก็ต้องอพยพครอบครัวไปทำงานในสถานที่ใหม่ ทำให้บุตรหลาน ต้องย้ายที่เรียนบ่อยๆ ขาดความต่อเนื่องในการศึกษา เด็กบางคนต้องออกกลางคัน ซึ่งสถานศึกษาควรชี้แจงให้ผู้ปกครองของเด็กต่าง ด้าวเห็นความสำคัญของการศึกษา และคำนึงถึงความต่อเนื่องในการเรียน หากมีความจำเป็นต้องย้าย ควรแจ้ง

ให้สถานศึกษาทราบอย่างเป็นทางการไม่ควรหายไปเลย เพราะจะทำให้การศึกษาของเด็กต่างด้าวไม่ต่อเนื่อง ทั้งนี้ สิ่งที่สำคัญงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และกระทรวงศึกษาธิการจะต้องดำเนินการอย่างจริงจังคือสนับสนุนแนวทางการจัดการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับเด็กข้ามชาติ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งมีกฎกระทรวงรองรับไว้แล้ว จะเป็นการช่วยลดภาระในการจัดการของโรงเรียนและจัดการศึกษาสอดคล้องกับเด็กข้ามชาติให้มากขึ้น ขณะเดียวกันควรส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองและชุมชน ในรูปแบบกองทุนพัฒนาการศึกษา ที่ผู้ปกครองสามารถร่วมจ่ายได้ตามศักยภาพของตนเอง อันจะเป็นการลดภาระของโรงเรียนในอีกทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่เครือข่ายองค์กรที่ทำงานด้านประชากรข้ามชาติ (2557) ที่ได้เสนอไว้

4. การปฏิบัติตามคู่มือเรื่องจบการศึกษา โดยภาพรวม พบว่า สภาพการปฏิบัติตามคู่มืออยู่ในระดับมากและมีปัญหาในการปฏิบัติตามคู่มืออยู่ในระดับน้อยที่สุด กล่าวคือ มีการปฏิบัติตามคู่มือโดยการออกหลักฐานทางการศึกษาเป็นรายบุคคลเมื่อจบหลักสูตรให้กับนักเรียน ปพ.1, ปพ.2, ปพ.6, ปพ.8 และ ปพ.9 และรายงานให้สำนักงานเขตพื้นที่หรือต้นสังกัดทราบพร้อมจัดส่ง แบบรายงานเด็กจบการศึกษา (แบบ ปพ.3) อย่างครบถ้วน ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติตามคู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว ควรดำเนินการจัดการตามแนวปฏิบัติอย่างนี้เรื่อยไป และคงรักษาไว้ในสภาพการปฏิบัตินี้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติงานตาม คู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว ของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติตามคู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว ในแนวปฏิบัติเรื่องวิธีการรับนักเรียนเข้าเรียนในสถานศึกษามีการปฏิบัติน้อยที่สุด ดังนั้น สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการควรมีการจัดทำ คู่มือ หรือ เอกสารประกอบที่เอื้อต่อการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติในเรื่องดังกล่าว เช่น แผนภาพ ผังโครงสร้าง หรือ คลิปวิดีโอ เป็นต้น เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้บริหาร และครูฝ่ายทะเบียนได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วขึ้น

2. จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานตาม คู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กต่างด้าว ของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติตามคู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว ในแนวปฏิบัติเรื่องระหว่างนักเรียนเรียนอยู่ในสถานศึกษามีปัญหามากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติตามคู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว ควรศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับข้อปฏิบัติต่างๆ ในแนวปฏิบัติดังกล่าวอย่างละเอียด ควรมีการสอบถามข้อสงสัยแตกต่างๆ กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนในเขตพื้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดตั้งโครงการอบรมแลกเปลี่ยนความรู้ ปัญหา และแนวทางการแก้ไข ในข้อประเด็นต่างๆ ที่พบเห็นเหมือนกัน

3. จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานตาม คู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กต่างด้าว กระทรวงศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ควรจะผลักดันให้เกิดนโยบายการแก้ไขปัญหาคัดค้านการไร้รัฐไร้สัญชาติและเด็กข้ามชาติ ให้เป็นนโยบายระดับชาติอย่างจริงจัง เพื่อแก้ไขปัญหาคัดค้านการไม่มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจน ซึ่งรากฐานของปัญหาและส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา และการเข้าถึงการศึกษาของเด็กทั้งระบบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานตามคู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าวของโรงเรียนประถมศึกษาในการวิจัยในครั้งนี้ต่อไป ควรมีการศึกษา

1. ข้อมูลการจัดการศึกษาเด็กต่างด้าวของเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพและปัญหาที่ชัดเจนขึ้นและสามารถกำหนดแนวทางแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น

2. ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้เด็กต่างด้าวจากผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครองเด็กต่างด้าว เป็นต้น

3. การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติงานตามคู่มือและแนวปฏิบัติของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าวในประเทศไทย ให้มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและครอบคลุมปัญหาที่เกิดขึ้นและรัฐควรมีการกำกับติดตามสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาให้มีการปฏิบัติตามคู่มืออย่างเคร่งครัด

รายการอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการด้านสิทธิมนุษยชน. (2542). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กปี พ.ศ.2535. กรุงเทพมหานคร: องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ.

ประกายกาญจน์ แห่งชาติ ไชยยา. (2555). ผลของการใช้กิจกรรมตามรูปแบบการประมวลข้อมูลทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กวัยอนุบาลไร้รัฐ ไร้สัญชาติ. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา OJED, Vol.7(2), 45-55.

ประชาไท, หนังสือพิมพ์. (2557). คำนวนโยบายลดช่วยเหลือเรียนฟรีเด็กต่างด้าว. สืบค้นจาก <http://www.prachatai.com/journal/2014/09/55396>

รัตนพงศ์ ตุมพสุวรรณ. (2554). การวิเคราะห์มุมมองของครูในการจัดการเรียนการสอนเด็กต่างด้าวในโรงเรียน : การวิจัยเชิงผสม. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา OJED, Vol.6(1), 2578-2591.

สำนักโฆษกเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนักนายกรัฐมนตรี. (2548). สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี 5 กรกฎาคม 2548. สืบค้นจาก <http://www.eppo.go.th/admin/cab/cab-2548-07-05.html>

สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). คู่มือและแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย. สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.

สุวรรณณี เข้มเจริญ. (2545). ผลกระทบด้านสิทธิในการศึกษาของคนไร้สัญชาติในประเทศไทย. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง งานวิจัยของประเทศไทยด้านการย้ายถิ่นระหว่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์. สถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทย์ สัจจาสิทธิ์. (2546). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในพื้นที่จังหวัดระนอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาวิชารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อัญชลี กิจธนไพบูรณ์. (2545). สิทธิในการอาศัยของคนไร้สัญชาติในประเทศไทย. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง “งานวิจัยของประเทศไทยด้านการย้ายถิ่นระหว่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์”. สถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2552). เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีและการวิจัยทางการบริหารการศึกษา กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.